 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA KORSE

Funda ŞİŞCİ

Güzel sanatlar Öğretmeni, tunafunda(at)gmail.com

ÖZ

Geçmişten günümüze toplumsal cinsiyet kavramının beden üzerinde kurduğu eril düzen, kadın bedeni algısını ve giyimini etkisi altına almıştır. Kadın imajının zamana, dinsel öğretilere ve toplumsal değerlere göre sürekli değişmesi, bireylerin alışkanlıkları, tüketim nesnelerinin türünü ve modayı da yeniden inşa etmektedir. Viktorya dönemi (1837-1901) İngiltere'sinde oldukça yaygın kullanılan korse; kadına has olan göğüs ve kalçanın vurgulanmasına, kadının olduğundan daha ince görünmesine ve dik durmasına hizmet ediyordu. Fiziksel ve ruhsal bakımdan kadını pasifleştiren korse, 19.yüzyılın sonlarında Avrupa'daki toplumsal reformlar ve Feminist hareketlerle birlikte değişen modaya da uygun olarak geçerliliğini yitirmiştir. 1960'lı yıllarda köklü bir değişime sahne olan sanat dünyasında, yeni anlatım araçları arayışına giren çağdaş sanatçılar, farklı materyalleri kullanarak özgün eserler ortaya koymaya çalışmıştır. Korse, farklı sanatçıların elinde farklı malzeme ve yaklaşımlarla yorumlanmaya devam edilmektedir. Bu çalışma, korsenin günümüz heykel sanatçıları tarafından nasıl yorumlandığını örneklerle açıklamaktadır.

Anahtar kelimeler:
Korse, Heykel Sanatı, Beden, Kadın

CORSET IN MODERN-DAY SCULPTURE

ABSTRACT

From past to present, the concept of gender among the society has built up a masculine system over the body and that system overwhelmed the perception of female body and clothing. Both the fluctuation of female image according to time, religious discipline, social values and individual habits rebuild the fashion and the type of consumption objects. Corset was commonly used in the England of Victorian age to put an emphasis on the breasts and hip, which are intrinsic to the female body. Apart from that, it was used to demonstrate the female body slimmer than it normally is and help women to stand upright. Corset, which passivates the women both physically and mentally, lost its validity along with the social reforms and feminist movements in Europe, towards the end of 19th century. During 1960's; the artists, who were looking for new tools of expression in the world of art, which had witnessed a radical change, tried to produce genuine works. Corset is still interpreted at the hands of different artists with different materials and approaches. This study illustrates how the corset is interpreted by the modern sculptors.

Keywords:
Corset, Sculpture Art, Body, Woman

 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

1. Giriş

Beden, hem toplumsal kaidelerin hüküm sürdüğü hem de bireysel kararlar doğrultusunda değişen ve şekillenen bir alandır. Kültürel değerler bireysel seçimleri ve beden modifikasyonlarını çoğu zaman doğrudan etkilemektedir (Ertan, 2017:17). Toplumsal cinsiyet kavramında kadın ve erkek, sosyal açıdan kategorize edilir ve tanımlanır. Bu tanımlamada kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarına ek olarak sorumluluklar, davranış şekilleri, iş sahaları, cinsel roller ve beklentiler de değişikler göstermektedir (Dumanlı, 2011, s.133). Toplumsal kültürün kendini var etme ve ayakta kalma amacından hareketle oluşturduğu değerler sistemi, insanları denetim altına almak, onları disipline etmek ve sürdürülebilir bir düzen oluşturma sistemi ile hareket etmektedir. Bu yaklaşım sisteme ayak uyduran ve tüketen bir insan modelini beraberinde getirmektedir (Demez, 2012, s.513). Tüketim toplumunun hedef kitlesi çoğunlukla kadın ve kadın bedenidir. Bedenin şekillendirilmesi ve biçimlendirilmesi temelde bedene yeni bir düzen getirilmesini ifade etmektedir. Beden değişen sosyal yapılara, paradigmalara ve ideolojilere göre tekrar disiplin altına alınması gereken bir çalışma sahasına dönüşmüştür (Özpolat, 2011: 321). Bedenin değişim ve dönüşümü ilkçağlardan günümüze kadar devam etmektedir. İlkel kabilelerin ayin ve ritüellerinde bedenin boyanması, bedene dövme yapılması veya çeşitli aksesuarlar takılması gibi uygulamalara günümüzün estetik ameliyatları da dahil olmuştur (Alp, 2014: 353). Farklı zaman dilimlerinde ve farklı kültürlerde güzellik kavramının yalnız kadına özgü bir unsur olduğu inancı, kadını sürekli güzeli arayan, bu uğurda endişe duyan bir düşünce alanına sürüklemektedir (Güzel, 2013: 82). Kadına dayatılan güzel olma zorunluluğu onu çoğu zaman acı veren uygulamalara açık hale getirmiştir.

2. KORSE

Türk Dil Kurumuna göre korse (ko'rse): 1. İnce görünmek için kullanılan esnek iç giysisi. 2. Herhangi bir darbeden zarar görmemesi için boyna takılan, bel fıtığı gibi durumlarda bedeni düzgün tutmaya yarayan nesne, sargaç olarak tanımlanmıştır. İngiltere'nin döneme adını veren Kraliçe Viktorya tarafından yönetildiği ve adını buradan alan "Viktorya Dönemi" (1837-1901) korse denildiğinde akla ilk gelen dönemdir. İngiltere'de bir dizi yasakların ve aşırılığın hüküm sürdüğü bu dönemde, korse giyen kadınlar saygı duyulan iffetli ve sadık bireyler olarak itibar kazanırken korse giymeyen kadınlar hafif, günaha eğilimli veya ahlaktan yoksun olarak görülmüştür. Dönemin modası ile çapı 40 santimetreyi bulan korseler (Resim 1) yalnız nefes alma zorluğu yaratmıyor; hazımsızlık, kabızlık ve hatta iç kanamaya sebep oluyordu.

Resim1: 19.yüzyıl İngiliz Kadını ve Korse

Korseler 19.yüzyılın geleneksel kültürünün en etkili unsurlarıdır. Giysilere form veren kesimler, kalıplar ve detaylar duygusal etki ile doğrudan bağlantılı olmuştur. Giysinin formu kişinin anlatmak istediği sözlü ifadeleri de açığa çıkaran ipuçları içermektedir (Johnson, 2001, s.206). 19. ve 20. yüzyılda modaya uygun giysiler kişinin toplumdaki yerini, gelir seviyesini ve cinsiyet farklılıklarını ortaya çıkartan temel göstergelerden biridir. Üst sınıfa mensup bir kadının dışarı çıkması beklenmediği için kıyafetler dekoratif ve kullanışsızdır (Crane, 2003, s.30). Kadın bedenin sahip olduğu estetik güzelliğin vurgulanması amacına hizmet eden korse (Resim 2); erkeksi görünmemek, daha ince hatlara sahip olmak, kadına has olan göğüs ve kalçanın vurgulanması amacına hizmet etmelidir (Taşdelen, Koca, 2015, s.210). İlk dönemlerde metal ve balina kemiğinden imal edilen korselerin pazarlanması amacı ile reklam afişleri basılmış ve bunlar kadınların tüketimine sunulmuştur.

Resim 2: Viktorya dönemine ait korse reklam afişleri

Gina Marlene Dorre, 2002'de yayımladığı "Horses and Corset" adlı makalesinde 19. yüzyılın sonlarına doğru belirmeye başlayan feminist yaklaşımlara dikkat çekerek

 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

kadın giyiminde "Viktorya Kadını" giyim tarzının kadına fiziksel ve zihinsel anlamda baskı yaptığını, korse ve ağır giysi katmanlarının kadını süslü ve pasif bir konuma indirgediğini belirtmiştir. Reformlarla işçi sınıfında yer alan kadınlardan başlayarak bazı değişiklikler olduğunu ve kısmen de olsa bu yüzyılın sonunda kadının korseden kurtulmaya başladığını ifade etmiştir (Dorre, 2002, s.165). "Güzellik Dayatması Altında Tüketim Nesnesine Dönüşen Kadın" (2013) adlı araştırmasında kültürden kültüre değişiklik gösteren güzelliğin, kadınlar üzerinden yürütülmesinin üstü kapalı bir baskıya dönüşerek kadını estetik kaygılara sürüklediğini belirten Ebru Güzel, güzellik ifadesinin tüketilen kadın imgesi ile arasındaki sıkı bağa dikkat çekmiştir (Güzel, 2013:82). Fiziksel bedenimizin şeklinin ne olması gerektiğine moda ve reklamlar aracılığı ile mesajlar verilmektedir. Abdullah Özpolat "Postmodern Dönemde Bedenin Tüketim Temelinde Yeniden İnşası" çalışmasında güzellik arayışını, "Burunlar estetik ameliyatlarla biçimlendirilebilir, yüzler gerdirilebilir, kılsız bir ten için lazer yapılabilir, yağlar aldırılabilir, saç ekilebilir, göğüsler küçültülebilir veya büyültülebilir." ifadeleri ile açıklamaktadır (Özpolat, 2011: 322). Beden artık üzerinde oynanabilen bir alan ve ekonomik bir sektör halini almıştır. Bu sektörün en büyük pazar payını da kadın bedeni oluşturmaktadır. Bütün bu ekonomik çıkarlar, yaygın güzel imajına yaklaşmak uğruna kadını tüketim nesnesi konumuna indirgemektedir.

3. GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA KORSE

Batı'da 18. yüzyılın sonlarına doğru dinin etkisinden kurtulmaya başlayan heykel sanatı, günümüze değin sürecek köklü değişimlerle ve sanat akımlarıyla kendini sürekli yenileyerek var olmuştur (Yılmaz, 2006: 21). Günümüz sanatına yön veren 1960 ve sonrası Feminist sanatçıların kadın, beden, yabancılaşma, cinsiyet konularında ürettikleri işler kadının güzellik arayışını ve kadının toplumda algılanış boyutlarını irdelemişler. "İlk kuşak" feminist sanatçılar kadının bedenine, biyolojik yapısına, doğurganlığına yönelirken ilk kuşağın takipçisi feminist sanatçılar ise kadının kültürel tanımını yapan inanç ve geleneksel kodların eleştirisine yönelmişlerdir (Antmen, 2012: 242). Günümüz sanatçılarına kavramsal sanat imaj ve kavramların hazır nesnenin sonsuz olanakları ile birlikte kullanılarak yeni biçim ve anlam arayışlarına olanakları sağlamıştır. Sanatın temsilinde farklı malzemelerin kullanımı kavramsal sanatında da alanını büyük ölçüde genişletmiştir (Alp, 2013:53). Günümüz heykel sanatında korseyi bir imaj ve bir kavram olarak değerlendiren sanatçılar, metal, taş, kumaş, kağıt, plastik gibi bilindik malzemelerin yanında farklı gereçler de kullanmışlardır. Rus ressam Vlademir Yevgorapoviç Tatlin'in "Letatlin" adlı eserinde ahşap, balina kemiği, bilye, mantar, ipek, vb. materyaller kullanmıştır (Şenyapılı, 2003, s.44).y6

Jeff Muhs, 1966 New York doğumlu sanatçı, farklı disiplinleri ve teknikleri bir arada kullandığı çalışmalarında doğadan ve kendimizden esinlendiğini belirtmiştir. Beton ve kumaşı (Resim 3-4) bir arada değerlendiren sanatçı hazır nesne olarak kullandığı korseleri farklı formlarda bedenlere giydirerek zıtlık oluşturmuştur.

Resim 3: Penopeia, Beton ve Korse, 2012

Resim 4: Figür Eğitimi, Beton ve Korse, 2012

1979 İtalya doğumlu sanatçı **Francesca Bianconi,** kariyerine resimle başlamış 2004 yılında heykele yönelmiştir. Mermer heykelleri ile İtalya, Kanada, Çin, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ile Almanya'da çeşitli galeri ve koleksiyonlarda eserleri bulunan Bianconi'nin, Karara mermerlerini (Cararla Mable) kullanarak yaptığı korse (Resim 5) heykelleri mevcuttur.

Resim 5: Korse, 25x 45 x25 cm, Beyaz Karara Mermeri

Fransız sanatçı **Melanie Bourlon,** ikinci el materyalleri ve antikaları uzun yıllar eserlerinde kullanmış, sonraki yıllarda ise yelpazesini genişleterek tel, mermer, taş, kumaş, kağıt ve geri dönüşüm malzemelerine de çalışmalarında yer vermiştir. Kağıt hamurundan yaptığı hayvan-insan tasarımlarıyla (Resim 6) insana dair giysiler içinde hayvan

 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

figürü heykelleri yaratmaktadır. Kağıt hamuru son derece kolay bulunabilen bir materyal olarak heykel sanatında sıkça kullanılmaktadır. Gazete kağıtlarının elle küçük parçalar halinde yırtarak suda bekletilerek nişasta kolası veya tutkal gibi yapıştırıcılar eklenerek yoğurulması ile yapılan bir tür hamurdur (Buyurgan, 2007: 199).

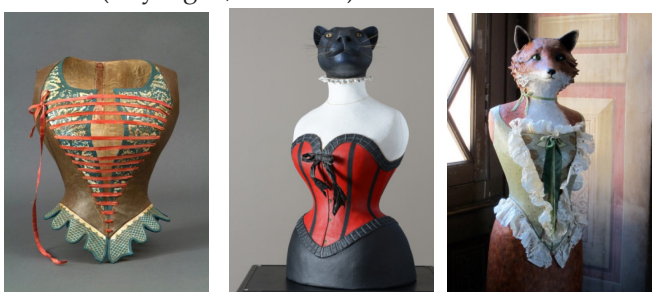

Resim 6: Melanie Bourlon, Korseler, Kağıt Hamuru ve Karışık Teknik

1953 Almanya doğumlu sanatçı **Justen Ladda,** 1979 geldiği New York şehrinde heykel (Resim7), performans ve enstalasyon gibi farklı disiplinlerde çalışmalarına devam etmektedir.

Resim 7: Korse ve Ayna (2) 56 x 28 x 17 cm, Paslanmaz Çelik Tel Üzerine Swarovski Avize Kristali, 2003,

Ria Houtkooper, Costa Rica şehrinde otuz yılı aşkın bir süredir resim, heykel, mücevher tasarımı ve vitray **çalışmaları yapmaktadır.** Houtkooper' ın taş ve mermerin yanında ahşaptan (Resim8) eserleri de bulunmaktadır.

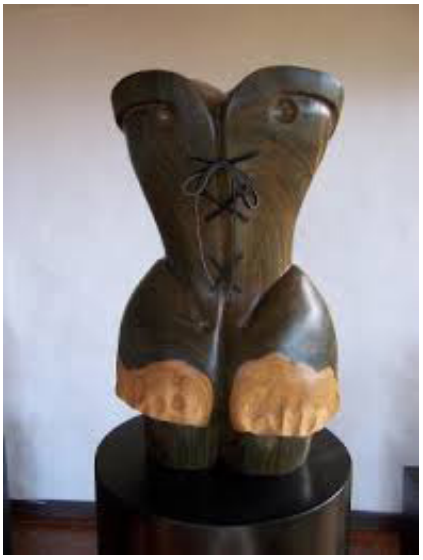

Resim 8: Ria Houtkooper, Korse, Ahşap, 2014

Susan Taylor Glasgow' un 1950 ve 1960'ların reklamların imajları, anne, baba ve aile temaları üzerine yaptığı eserler cam ve kristal gibi (Resim9-10) saydam malzemelerle ifade bulur.

Resim 9: Cam Yastık Üzerinde Kraliyet Sütyeni,

Resim 10: "If Glass Were Fabrıc I"25 x 48 x 40 cmCam, Karışık Teknik, 63.5 x 48 x 30 cm

Sanat dünyasının doğadan uzak kalmaması gerektiğini savunan sanatçı **Sarah Garzoni** sırlı yüzeyler oluşturarak insan hayatını hicveden, canlıların insanlaştırıldığı (Resim 11)temsillerle mekansızlık hissi veren formlar oluşturmaktadır.

Resim 11: Breaching (Gedik açma), 2010, 19. Yüzyıl korse, 1000 köpekbalığı dişi, karışık teknik

Susan Cutts, kağıdın bir belleğe sahip olduğunu söyleyerek, onları buruşturarak, katlayarak ve kıvırarak söylenmemiş veya unutulmuş kelimeleri görünen aleme taşımaya çalışır. Tarihi ve çağdaş anlamda kıyafetlerin dilinden etki-

 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

lendiğini belirten sanatçı, kıyafetin kimliği ortaya çıkartan bir dile sahip olduğunu ve sanatçı olarak bu dili gözlemlemeye çalıştığını ifade etmektedir. El yapımı kağıtlar (Resim 12) ve ham iplikler kullanan Cutts, yarattığı heykellerini Avrupa'ya ait geleneksel teknik ve aletlerle oluşturmaktadır.

Resim 12: Susan Cutts, "Decolletage" (Dekolte), 2011

Pakistanlı Feminist sanatçı **Naiza H. Khan**'a göre, kıyafetler yardımıyla vücudun duygusal içeriğini keşfetmek bir stratejidir. İç çamaşırı, kemerler, ceketler ve diğer nesneler (Resim 13) kişiliği ve politik yargıları ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca kıyafetler birden fazla kimlik veya kişilik oluştururlar.

Resim 13: The Robe (Üstlük), 2008 – Galvanizli çelik ve deri, 100 x 55 x 38 cm

Buluntu nesneleri tel, iplik, halat gibi materyallarle bir araya getirerek oluşturduğu hayvan heykelleri ile tanınan **Barbara Franc,** "Melekler İçin Korseler" adlı eserinde (Resim 14) de yine buluntu nesneler kullanmıştır. Sanatçı, hayvan formlarının kendisi için asla sonu gelmeyecek bir esin kaynağı olduğunu belirtmiştir. Franc'ın heykellerindeki yoğun hareketin temelinde de sürekli devinim halinde olan hayvanlar etkilidir.

Resim 14: Barbara Franc, "Melekler için Korseler", 2007

1960 Londra doğumlu **Rebecca Fairman**'ın eserlerinde kültürel gelenekler ve insana dair alıntılar yer alır. Sanatçı mecazlarını yaratırken giysilerden (Resim 15) ve günlük nesnelerden yararlanır. Başta seramik olmak üzere birçok teknik kullanan sanatçı, eserlerinde günlük hayatta yumuşak olarak algıladığımız nesneleri seramiğin sert yapısı ile bizlere yeniden sunar.

Resim 15: Rebecca Fairman, "Gül Korse", 44 x 30cm, Seramik

Anne Cecile Surga heykellerinde Karara mermeri (İtalya) önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçı, mermer ve klasik heykel anlayışı arasındaki güçlü bağın, çağdaş sanat için eşsiz bir kaynak olduğunu belirtmektedir. Surga'ya göre; mer-

 DOI: 10.7816/idil-07-50-07

merin (Resim16) yapıca sağlamlığı esere değer kazandırırken işlenmesini zorlaştırmaktadır.

Resim 16: Pembe Korse, 23 x 25 x 12 cm, Karışık Teknik, Taş, 2017

Günümüz heykel sanatında gerçeği yansıtmak ya da soyutlama yapmak amacı ile kullanılan materyallerin sınırı yoktur. Dondurulmuş canlılar, polyester, hazır nesneler, kan, kemik gibi izleyiciyi şoke eden malzemelerle ortaya konan insan ve hayvan heykelleri üretilmiştir (Saehrendt, Kittl, 2014, s. 29).

Resim 17: Sidney EileenResim

18: Marie Juge

Resim 19: Laura Ann Jacobs

Resim 20: Demeter Clarc

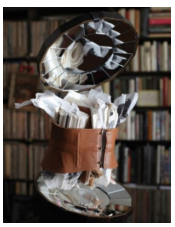

Resim 21: Camilla Huey

4. Sonuç

Değişen toplumsal paradigmalar, inanç ve moda ile şekillenen beden kavramını sorgulayan çağdaş sanatçılar, kadın bedeni temsillerinde korseyi bir imaj olarak değerlendirmiştir. Yaşadığımız çağın teknik ve bilimsel gelişmelerinden yararlanan sanatçılar korse heykellerinde, geleneksel malzemelerin (mermer, metal ve ahşabın) yanında kumaş, kağıt, plastik, cam, deri, kan, kemik, yağ vs. de kullanmaktadır. Bu materyal çeşitliliği ve hazır nesnenin sanatçıya sunduğu geniş perspektif sayesinde korseyi yorumlayan günümüz heykeltıraşları, sanatın benzersiz dili ile özgün eserler üretmeye devam etmektedir.

KAYNAKLAR

Alp, K, Ö. (2013). Sanatın Temsili ve Postmodern Sanatta Temsil. *Süleyman Demirel*

Üniversitesi, G.S. F. Hakemli Dergisi, 12(12)

Alp, K. Ö. (2014). Feminist Sanatta Beden ve Yabancılaşma. *Art-e Sanat Dergisi*, 7(14), 338-365.

Antmen, A. (2012). *20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, Sel Yayıncılık, İstanbul

Buyurgan, S, Buyurgan, U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara

Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri: Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik*, Ayrıntı Yayınları,

İstanbul

Demez, G. (2012). Medyada yeni sağlık anlayışları ve kadın bedeninin temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *9*(1), 512-532.

Dorre, G, M. (2002). Horses And Corsets: Black Beauty, Dress Reform and The Fashinoning

Of The Viktorian Woman, *Cambridge University Press*, 1060-1503/02

Dumanlı, D. (2011). Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Kadın İmgesinin

Kullanımı; Bir İçerik Analizi. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2)

Ertan, C. (2017). *Dövmeli Bedenler*. Phoenix Yayınevi, Ankara

Güzel, E. (2013). Güzellik Dayatması Altında Tüketim Nesnesine Dönüşen

Kadın. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 4(7).

Jonnson, W, D. (2001). Cultural Rhetorics Of Women's Corsets, *Rhetoric Review, Vol. 20,*

No.3/4

Özbolat, A. (2011). Postmodern Dönemde Bedenin

DOI: 10.7816/idil-07-50-07

İnşası. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 38(38).

Saehrendt, C, Kittl, S. (2014). *Bunu Ben De Yaparım! Modern Sanat Kullanma Kılavuzu,*

Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Şenyapılı, Ö. (2003). *Otuz Bin Yıl Öncesinden Günümüze Heykel.* ODTÜ Geliştirme

Yayıncılık, Ankara

Taşdelen, P, Koca, C. (2015). Viktorya Dönemi İngiltere'sinde Kadın Bedeni Politikaları ve

Kadınların Spora Katılımı, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 32(1) s.210

Yılmaz, M. (2006). *Heykel Sanatı,* İmge Yayınları, Ankara

İnternet Kaynakları

Korse; http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a0d5688a78588.50908634 (Erişim, 24 Ekim 2017)

Jeff Muhs: http://www.mgart.com/artist-detail.php?id=321&title=Jeff+Muhs (Erişim, 2 Kasım 2017)

Francesca Bianconi: https://fineartamerica.com/profiles/francesca-bianconi.html (Erişim, 12 Kasım 2017)

Melanie Bourlon: http://www.papiermache.co.uk/gallery/artist/582/ (Erişim, 12 Eylül 2017)

Susan Cutts: http://www.susancutts.com/ (Erişim, 8 Ekim 2017)

Barbara Franc: https://barbarafranc.co.uk/angel-corset-ii/ (Erişim, 21 Ekim 2017)

Rebecca Fairman: https://ceramichouse.wordpress.com/rebecca-fairman/ (Erişim, 15 Kasım 2017)